

Somlai Péter írása Ferge Zsuzsa 85.születésnapjára

Ferge Zsuzsa a Szalay utcában
Képzelt elbeszélések három felvonásban

Történik az 1970-es évek második felében, az 1980-as évek közepén és 2011-ben.

Szereplők:

Ferge Zsuzsa,

Ágika titkárnő

Kontroll János főosztályvezető

Előzmény:

Alkotásra serkentő légkör fogadta az 1970-es évektől a szociológia oktatását az ELTE Bölcsészkarán. Itt régi, mély és tartalmas hagyományai voltak a társadalmi valóság objektív szemléletének, hiteles elemzésének, oktatásának. Érdekfeszítő előadások hangoztak el például az „anyag”-ról, sőt, még a „tudat”-ról is. A marxizmus-leninizmus intézetének munkatársai elkötelezetten és éles szeműen világították meg például az egyik félévben a kapitalista gazdaság antagonisztikus ellentéteit, majd a következő félévben a szocializmus politikai gazdaságtanát, illetve a benne munkálkodó nem antagonisztikus ellentéteket, a tervszerű és arányos fejlődés objektív törvényszerűségeit. Mágnesként vonzották a diákokat azok az előadások is, amiket a Tudományos Szocializmus tanszéke hirdetett az

osztályharcok és az imperializmus elleni harc jelenkori állásáról.

A „Szociológia”-tanszék egyik tanárától, Ferge Zsuzsától származott egy új tárgy, a „Szociális munka és társadalompolitika” oktatásának javaslata.

I. felvonás

Időpont: 1970-es évek második fele

A helyszín: Az Oktatásügyi Minisztérium emeleti folyosója a Szalay utcában. Az ajtón névtábla: „Egyetemi Főosztály, Kontroll János főosztályvezető”.

Ferge Zsuzsa ide nyit be.

Ágika titkárnő kiskosztümben: „Már vártuk az elvtársnőt. Tüstént bevezetem Kontroll elvtárshoz.”

Belépnek Kontroll János dolgozószobájába, ahol tárgylagos hivatali környezet, egyszerű tárgyalóasztal, a falon Lenin-kép fogadja a látogatót.

Kontroll János főoszt.vez.: „Már vártuk Ferge elvtársnőt, foglaljon helyet! Megkaptuk feljegyzését, amiben egy „Szociális munka és társadalompolitika” című tárgy bevezetését javasolja. Erről szeretnénk beszélgetni. A kávé egy cukorral vagy kettővel?

Ferge Zsuzsa: Egy is elég lesz.

Kontroll János főoszt.vez.: Hát igen, ezt reméltem személy szerint, de ez most a magánvéleményem, ennyi szerénységet vártam egy olyan szociológustól, aki szociális ügyeket kíván tanítani az ELTE-n.

Hát akkor vágjunk a közepébe! Előrebocsájtom, hogy mi természetesnek tartjuk az új meg új oktatási igényeket, és nem lepett meg bennünket Ferge elvtársnő javaslata sem. Tudjuk, hogy Magyarországon is vannak csőkevények. Adódhatnak szubjektív problémák is, például társadalmi beilleszkedési zavarok. Vannak hátrányos helyzetű térségek. Az ilyen helyzeteket – divatos szóval „struktúrákat” – kutatni, ismerni és megoldani kell.

Miért mondom ezt? Azért mondom, hogy ne veszítsük el a mértéket! A mérték a legfontosabb – ezt tanította Arisztotelész, sajnos nem az ELTE-n.

Induljunk ki abból, hogy világtörténelmi mértékkel mérve szinte csak tegnap kezdtük építeni a szocializmust. A mi társadalmunkban még szükség van munkamegosztásra. Ebből adódóan igenis vannak egyenlőtlenségek – de hát én magyarázzam ezt Önnek?

Ferge elvtársnő olyan tárgyat kíván oktatni, amelyben nemcsak struktúráról, hanem

„szegénység”-ről, „megalázottság”-ról van szó, és arról, hogy segíteni kellene ennek megszüntetésében. De hiszen egész politikánk ezt célozza. Jó-e, ha nem társadalmi osztályokról, vagy adott esetben rétegekről, hanem szegényekről és gondozóikról hallanak egyetemistáink? És kérdem én: tudományegyetemre való-e az a kérdés, hogy miként kell az ágytálat cserélni beteg emberek alatt? Ezt kérdezhetik a szociológia barátai (*kissé meghajol*), de azok is, akik bizalmatlanok az új tudományok iránt (*Hüvelykujjával felfelé mutat*).

Ferge Zsuzsa: Akkor most taníthatjuk-e a szociálpolitikát Kontroll elvtárs?

Kontroll János főoszt.vez.: Dönteni fogunk. Most csak annyit mondhatunk: a tervezetet elvetni nem kell félnetek én nem ellenzem.

II. felvonás

Időpont: 1980-as évek közepe

A helyszín: A Művelődési Minisztérium emeleti folyosója a Szalay utcában. Az ajtón névtábla: „Egyetemi Főosztály, Kontroll János főosztályvezető”.

Ferge Zsuzsa ide nyit be.

Ágika titkárnő nyugati farmerben: „Jaj Zsuzsa, de jó, hogy újra látom. Tüstént bevezetem Jánoshoz.”

Belépnek Kontroll János modernül berendezett dolgozószobájába, ahol hi-fi készülék, üvegezett tárgyalóasztal, a falon pedig Picasso-poszter várja a látogatót.

Kontroll János főoszt.vez.: „Milyen jó újra látni Önt, Zsuzsa, foglaljon helyet! Megkaptuk feljegyzését, amiben egy „Szociális munka és szociálpolitika” nevű szak indítását javasolja. Erről szeretnénk beszélgetni. A kávé édesítővel vagy cukorral?”

Ferge Zsuzsa: Édesítővel.

Kontroll János főoszt.vez.: Hát igen, az egészségtudatosság is szociálpolitikai kérdés, úgyhogy személy szerint, de ez most a magánvéleményem, ilyen döntést reméltem attól, aki szociálpolitikai szakot szeretne indítani az ELTE-n.

Vágjunk a közepébe! Előrebocsájtom, hogy mi természetesnek tartjuk új meg új szakok indítását, így nem lepett meg bennünket javaslata. A tudomány nem statikus, a felsőoktatás nem cövekelhet le 19. századi rendszerekben vagy struktúrákban. Bizonyára emlékszik, kedves Zsuzsa, arra a

beszélgetésünkre, amit kábé tíz évvel ezelőtt folytattunk. Bennünket akkor is, ma is a reform szellemisége vezetett. Korszerű, a modernizációt elősegítő felsőoktatásra törekedtünk és törekszünk.

Van-e ebben helye és szerepe a társadalomtudományoknak, különösképp a szociológiának? Válaszunk az volt és ma is az, hogy feltétlenül van. Fontos szerepe van. Tudjuk persze, hogy néhány kolléga tagadja ezt. Akadnak még ózsdi gondolkodású tanárok, akik nem rokonszenveznek a modern tudományokkal, nem ismerik a korszerű módszereket, nem tudnak idegen nyelveket, egy szóval dogmatikusak.

„Funny” – mondhatnánk erre. Csakhogy az ilyenek erős pártfogókat találhatnak a politika világában. Rajtuk keresztül pedig akadályozni próbálhatják a reformok folyamatait. Mi eltökélten modernizálni próbáljuk a felsőoktatást és szeretnénk ellenállni a konzervatív tendenciáknak. De a másik oldalról megkérdézhetik ők is: tudományegyetemre való-e az a probléma, hogy miként kell az ágytálat cserélni beteg emberek alatt? Ezt kérdezhetik a szociológia barátai (*kissé meghajol*), de azok is, akik bizalmatlanok az új tudományok iránt (*Hüvelykujjával felfelé mutat*).

Ferge Zsuzsa: Akkor most indíthatunk-e szociálpolitika-szakot Kontroll elvtárs?

Kontroll János főoszt.vez.: Bennünket is menedzseri képzésre köteleztek, úgyhogy tanultam ott valamit: döntés-előkészítés közben nem szabad véglegesként verbalizálni azt, ami még változhat.

III. felvonás

Időpont: 2011

A helyszín: Az Emberi Erőforrás Minisztérium emeleti folyosója a Szalay utcában. Az ajtón névtábla: „Egyetemi Főosztály, Dr. Kontroll János főosztályvezető”.

Ferge Zsuzsa ide nyit be.

Ágika titkárságvezető kínaias nadrágkosztűmben: „Zsuzsa drága, hát újra itt, mennyire örülök. Tüstént bevezetem a főosztályvezető úrhoz.”

Belépnek dr. Kontroll János posztmodern stílusú dolgozószobájába. A falon óriási kicsinyítő tükör, a tárgyalóasztal viszont annyira alacsony, hogy csak térdelve érhető el.

Dr. Kontroll János főoszt.vez.: „Ez aztán az öröm. Ne csodálkozzék, kedves professzor-asszony, kínai támogatásból élünk, hozzájuk kell alkalmazkodnunk. Bocs, de majdnem „alakoskodnunk”-at mondtam. A kávé édesítővel, ugye?

Ferge Zsuzsa: Édesítővel.

Dr. Kontroll János főoszt.vez.: Hát igen, emlékeztem erre. Úgyhogy személy szerint, de ez most a magánvéleményem, árthat is a sok cukor. Hát akkor vágjunk a közepébe! Előrebocsájtom, hogy a ma és a holnap szociálpolitikai kérdései között a legfontosabb prioritások közé soroljuk a gyermekszegénység ügyét és a gyerekek esélyeinek növelését. Ami előterjesztésének bevezetőjében írt, az akár a kormányprogramban is szerepelhetne. Mellesleg, de ezt csak by the way mondanám, következő szociálpolitikai törvénytervezetünket, amin már dolgozunk szeretnénk elküldeni majd véleményezésre professzor asszonynak (*kissé meghajol*). Nagyon is kíváncsiak vagyunk véleményére, pedig akadnak olyanok (*Hüvelykujjával felfelé mutat*), akik másfajta szociálpolitikai eszmék iránt tájékozódnak.

De ne tereljük el figyelmünket az előterjesztésről. Tudom, hogy a szécsényi programot az MTA nem hajlandó fizetni tovább. Nem akarnék beavatkozni a tudományos testület vezetésének belügyeibe, de azt kell mondanom, hogy sajnos nagyon is jellemző rájuk. Azt is látom, hogy csekély lett a magánszféra hozzájárulása.

Ezek után mennyit vár tőlünk professzor asszony? De mielőtt felelne, szeretnék megosztani önnel egy bizalmas információt. Nálunk minden fillért a pénzügyesek ellenőriznek. Nem vagyunk a magunk urai. Szóval mennyire lenne szükség?

Ferge Zsuzsa: Hát...

Dr. Kontroll János főoszt.vez.: Annyi biztosan nincs. Nagyságrendileg mondhatom, hogy még a tizede sincs. Talán a századát ki tudnánk harcolni.

Ferge Zsuzsa: Ezek szerint nem folytathatjuk a programot.

Dr. Kontroll János főoszt.vez.: Én ezt nem mondtam és nem is dönthetem el. Csak azt állítom határozottan, hogy a tervezetet elvetni nem kell félnetek én nem ellenzem.

